

KAN-regio staat in de sta

Het Knooppunt Arnhem-Nijmegen staat de laatste tijd volop in de belangstelling. Een gebied met potentie en hoge verwachtingen en een aantal speerpuntprojecten op de tekentafels. AGORA sprak met KAN-voorzitter mr. G.J. Jansen onder meer over bestuurlijke vernieuwing, de Waalsprong en de werkloosheid in het gebied. De toekomst moet uitwijzen of het KAN binnen Europa daadwerkelijk een (economische) toplocatie wordt.

RICK ZIJDERVELD EN
PAUL ZWART*

Hoe is het KAN-projectbureau tot stand gekomen en welke taken heeft het?

Met name het bedrijfsleven en de Kamers van Koophandel hebben een grote rol gespeeld bij het tot stand komen van het projectbureau. Er was duidelijk behoefte aan versterking en verbetering van de economische samenwerking. Ook de gemeenten en provincie zagen het belang hiervan in, hetgeen resulteerde in een Regionaal Openbaar Lichaam (ROL), zoals bedoeld in de Kaderwet. Het ROL heeft de status van een publiekrechtelijk lichaam met een beperkt aantal harde wettelijke taken, bevoegdheden en budgetten. Vanuit de ruimtelijke ordening zijn strategische keuzes gemaakt die voor wat betreft woningbouw, de kantoorlocaties en bedrijfsterrainen leiden tot een aantal speerpuntprojecten.

Deze aanpak en vorm van het Projectbureau is redelijk nieuw. Ziet u deze organisatie als een testcase voor een efficiënter bestuur?

Zeker, met een 'a-typisch' ambtenarenapparaat

van zestien personen zijn we veel sterker dan andere overheidsorganisaties gedwongen om flexibel, efficiënt en met geringe middelen bepaalde projecten uit te voeren. De reden hiervoor is dat er niet meer dan zes gulden per inwoner voor het Projectbureau beschikbaar is. We zijn gedwongen om scherp op de kosten te letten.

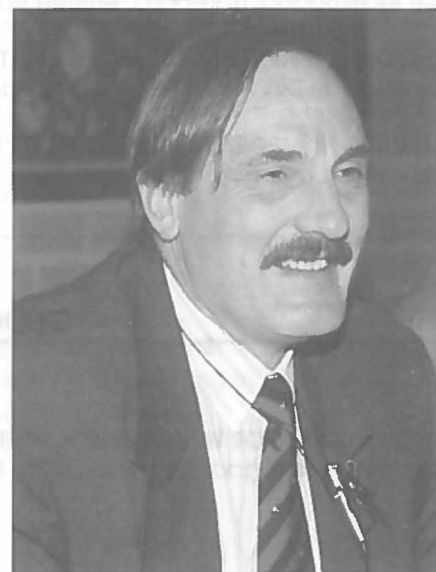
Samenwerking en afstemming is het motto. De discussie over één mogelijke locatie voor grootschalige detailhandel (GDV-locatie) binnen het KAN-gebied heeft tot veel commotie geleid. Welke rol heeft de samenwerking van de gemeenten hierin gespeeld?

Het elkaar niet beconcurreren is een voorbeeld van ordelijke afstemming. De twee grote steden Arnhem en Nijmegen hebben besloten om ongewenste concurrentie tegen te gaan. Er is bijvoorbeeld een duidelijke keuze gemaakt voor behoud van de winkelstructuur in de binnensteden. Daarnaast wordt grootschalige detailhandel op perifere locaties wordt niet toegelaten.

Een ander voorbeeld van elkaar niet beconcurreren maar de sterke punten van de KAN-regio stimuleren is terug te vinden bij de ontwikkeling van de stationsomgevingen. Van de beschikbare achteventig miljoen gulden rijksgeuld is vijftien procent naar Arnhem gegaan, omdat er vanuit gegaan wordt dat de hoge snelheidslijn naar Duitsland hier langs zal komen. Nijmegen heeft genoeg genomen met vijfendertig procent. Geen van beide steden heeft met dit besluit moeite.

Regionaal gezien vindt er dus afstemming plaats. In Eurregionaal verband zal het geplande Multimodale Transport Centrum (MTC) bij Valburg toch enige concurrentie betekenen voor de overslaghavens van Duisburg op slechts tachtig kilometer afstand?

Duisburg is de grootste binnenhaven van Europa, en is vooral van groot belang voor de overslag van bulkgoederen. Daarin onderscheidt Duisburg zich onder meer van Valburg. Voor ongeveer veertig procent zal Valburg afhankelijk zijn van goederen en

KAN-voorzitter mr. G.J. Jansen

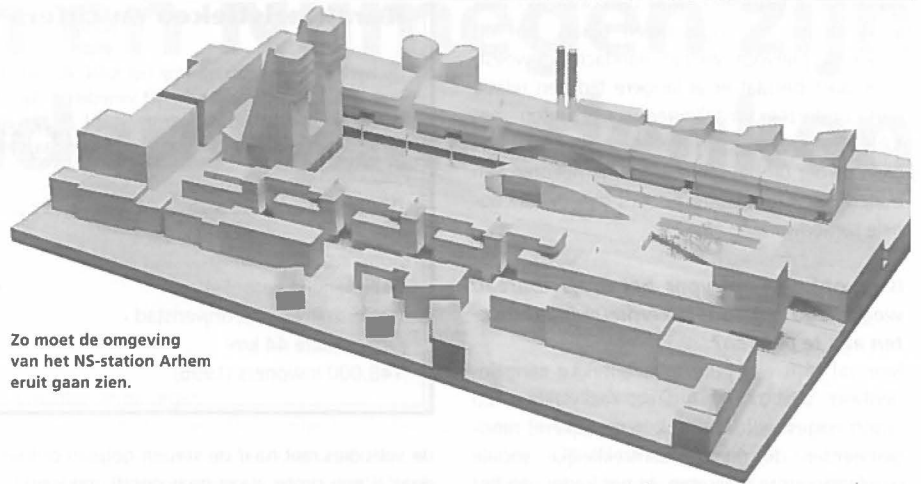
Mr. G.J. Jansen was voor zijn benoeming voorzitter van het KAN in 1994 enkele jaren directeur-generaal Openbaar Bestuur bij het ministerie van Binnenlandse Zaken. Als zodanig is hij te beschouwen als een van de architecten van het beleid dat eertijds heeft geleid tot het instellen van het KAN.

containers die over zee via Rotterdam worden overgeslagen. Voor de overige zestig procent is de ontwikkeling van Valburg gekoppeld aan het continentale transport en daarmee verband houdende logistieke activiteiten zoals bijvoorbeeld het spoor. Valburg maakt deel uit van een continentaal netwerk van Europese vervoersknooppunten, de zogeheten Trans Europese Inland Terminals.

Wat is kracht van Valburg? Zal het ook in economisch slechte tijden overleven?

Aangezien het KAN voor productstromen een strategische positie heeft binnen de corridor van west naar oost heeft het een goede bestaansbasis. De locatie is zó logisch dat hier de minste klappen zullen vallen in slechte economische tijden. Voldoende aanbod van bedrijfs-

rtblokken

Zo moet de omgeving van het NS-station Arnhem eruit gaan zien.

terreinen waarbij tevens een schaarstebeleid gevoerd dient te worden, zal problemen voorkomen. De geplande bedrijfsterreinen zijn vooral gericht op het ongesorteerd verpakken en doorvoeren van goederen. Er moet iets gedaan worden met die produkten. Dit gebied heeft geen baat bij een Betuwelijn die er niet stopt.

Arnhem en Nijmegen hebben een verschillende achtergrond. Kunt u enige expliciete verschillen aangeven en zijn deze door de samenwerking veranderd?

Nijmegen heeft een meer geavanceerde industriële ontwikkeling doorgemaakt en bezit een aantal kenniscentra. Arnhem is meer een bestuursstad met ook een anders te typeren kernwinkelapparaat. Het onderscheid is echter niet meer zo sterk als voorheen, beide steden neigen tegenwoordig meer naar de dienstverlenende sector. Er zijn hooguit nog een paar accentverschillen. Daarnaast heb je te maken met bepaalde sentimenten en culturen. Daar zal altijd iets van blijven bestaan. Het zijn niet twee dezelfde steden en laten ze zich ook maar onderscheiden.

De algemene tendens is dat er bij VINEX-locaties meer gepraat dan gewerkt wordt. Er is nogal wat vertraging opgetreden waardoor het doel bij lange na niet gehaald wordt. In welk stadium verkeert de VINEX-locatie de Waalsprong bij Nijmegen?

De VINEX-taakstelling wordt ruimschoots gehaald voor het totale gebied. Het tempo en de aantallen hebben een overcapaciteit van 3.500 woningen. Een bijkomend voordeel is dat alle grond voor de grote woningbouwlocaties vrijwillig is afgestaan door aangrenzende gemeenten. Zo maakt Lent per 1 januari 1998 formeel onderdeel uit van de gemeente Nijmegen. Ook is de verplaatsing van de in het gebied gevestigde glastuinbouwbedrijven om plaats te maken voor de daar geplande woningbouw inmiddels geregeld.

De wijze waarop dit gebeurt is niet te vergelijken met andere locaties, waardoor komt dit?

In de jaren tachtig werd er te gering ingespeeld op de bestaande economische achterstand, zo-

als een tekort aan bedrijventerreinen. Men besloot om in actie te komen en één lijn te vormen door het beschikbaar stellen van gronden, het maken van prijsafspraken en het voeren van een juist schaarstebeleid.

Reeds lange tijd heeft het KAN-gebied een werkloosheidscijfer dat boven het Nederlands gemiddelde ligt. Eén van de antwoorden ligt in het mobiliseren van de kennisindustrie. Wat wordt hiermee beoogd?

Arnhem en Nijmegen kenden in 1994 nog een werkloosheidscijfer van respectievelijk 12,6 procent en 13,4 procent. Hiermee behoren beide steden op dit terrein tot de koplopers in Nederland. Het landelijk gemiddelde bedraagt circa acht procent. Het terugdringen van de werkloosheid is primair een taak van de gemeenten en niet van het Projectbureau KAN. Het bureau draagt hier wel aan bij door het ontwikkelen van nieuw beleid binnen de economische sector. Alleen al de ontwikkeling van een tiental hoogwaardige kantoorlocaties en de komst van het Multimodaal Transport Centrum Valburg moeten bijna 30.000

Het KAN bestuurlijk

KADERWET

Op 1 juli 1994 trad de Kaderwet *Bestuur in Verandering* in werking. Deze wet is van toepassing op zeven grootstedelijke gebieden (BoN-gebieden): Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Eindhoven-Helmond, Enschede-Hengelo en Arnhem-Nijmegen. Deze wet, een overgangswet en dus tijdelijk, regelt als het ware het proces dat kan leiden tot een definitieve bestuurlijke voorziening, de provincie-nieuwe-stijl. Het oorspronkelijke plan, *Bestuur op niveau* (BoN) is in een wat ander daglicht komen te staan door het stuk lopen van de pogingen in 1995 om stadsprovincies te vormen rond Amsterdam en Rotterdam. Het KAN kreeg daarna van Binnenlandse Zaken de opdracht om de evaluatie van de werkzaamheden te vervroegen van 1998 naar 1996.

HET REGIONAAL OPENBAAR LICHAAM

Op grond van de Kaderwet moet in een BoN-gebied door de gemeenten een regionaal openbaar lichaam (ROL) worden ingesteld. Het bestuur van dit orgaan wordt gekozen door de samenwerkende gemeenten. In het KAN zijn dat er vijfentwintig met samen 700.000 inwoners. Dit regionaal bestuur is wettelijk verplicht tien taken uit te voeren, het minimum-pakket.

HET MINIMUMPAKKET REGIONALE TAKEN

- 1 Het regionaal structuurplan
- 2 Verdeling woningbouwprogramma over de gemeenten
- 3 Verdeling budgetten locatiegebonden subsidies (ten behoeve van grondkosten gepaard gaand met woningbouw)
- 4 Verdeling budgetten woninggebonden subsidies
- 5 Opstellen huisvestingsverordening voor woningtoewijzing
- 6 Het regionaal verkeers- en vervoersplan
- 7 Bevoegdheden openbaar vervoer
- 8 Regionaal grondbeleid
- 9 Regionaal economisch beleid
- 10 Regionaal milieubeleid

In de Kaderwet zijn overigens ook enkele niet-verplichte taken en bevoegdheden opgenomen.

nieuwe arbeidsplaatsen opleveren. Ook vindt intensivering van de contacten met universiteiten en hogescholen plaats. Tot op heden is hiervoor weinig aandacht geweest. Daarnaast bestaat er al langere tijd een relatie met onderzoeksinstituten van buiten het KAN. Dat de regio in de belangstelling staat blijkt verder uit het feit dat ook gemeenten van buiten het KAN geïnteresseerd zijn in functionele samenwerking.

Is er ook een rol voor het Projectbureau weggelegd om sociale vernieuwingsaspecten aan te pakken?

Nee, dit blijft een puur gemeentelijke aangelegenheid. Wel zijn er indirecte raakvlakken. Zo wordt nagestreefd om ook in de (rijkere) randgemeenten de minder aantrekkelijke sociale woningbouw te realiseren. In het kader van het Besluit Woninggebonden Subsidies zijn in 1996

Karakteristieken en cijfers van Arnhem en Nijmegen

De twee centrumgemeenten in het KAN, Arnhem en Nijmegen, moeten als gevolg van de Kaderwet nauw met elkaar samenwerken. In het verleden is dat wel anders geweest. Lange tijd hebben de twee steden zich onafhankelijk van elkaar ontwikkeld. De Rijn en de Waal vormen natuurlijke barrières. Een aantal overeenkomsten en verschillen staan hieronder naast elkaar genoemd.

Nijmegen	Arnhem
Romeinse beschaving	Bataafse beschaving
Overwegend katholiek	Overwegend protestants
Universiteits- en bedrijvenstad	Bestuurs- en kantorenstad
Oppervlakte 44 km ²	Oppervlakte 99 km ²
148.000 inwoners (1996)	135.000 inwoners (1996)

de subsidies niet naar de steden gegaan omdat daar al een grote vraag naar goedkope woningen bestaat. Men heeft de rijkere randgemeen-

ten daarom aangespoord om een grotere differentiatie in de steden mogelijk te maken.

Ook zal door toeristische en recreatieve impulsen van het KAN de werkgelegenheid verder kunnen toenemen. De acquisitie en promotie van het gebied worden gebundeld door een gezamenlijke VVV. Als alle plannen in het zojuist verschenen rapport *Bestuur op niveau: het KAN!* doorgaan, zullen duizenden nieuwe arbeidsplaatsen in alle sociale lagen worden gecreëerd. Het gaat hier om zowel laag- als hoogwaardige werkgelegenheid. Daarnaast levert het ook flexibele werkgelegenheid op zoals seizoenarbeid in de toeristische, de recreatieve sector en de glastuinbouw.

VINEX-bouwopgave voor het KAN

De bouwopgave in het kaderwetgebied KAN belooft in totaal 24.120 woningen, waarvan 7.011 binnenstedelijk. Het uitvoeringsconvenant van het KAN met het Rijk en de provincie Gelderland werd daartoe op 24 april 1995 ondertekend.

De rijksbijdrage voor deze opgave bedraagt f 103,5 miljoen gulden voor grondkosten, f 7 miljoen gulden voor bodemsanering en f 58,5 miljoen gulden voor openbaar vervoerinfrastructuur.

Het is de bedoeling dat van de totale opgave het grootste deel voor het jaar 2000 gerealiseerd wordt (16.000 van de 24.120).

Het programma ziet er als volgt uit:

WONINGBOUW

Bestaand stedelijk gebied	programma	totaal
Diverse locaties	7.011	7.011
Uitleglocaties		
1 Waalsprong	6.500	
2 Driel Oost	2.200	
3 Elst Noord-Oost	1.332	
4 Stadsblokken/Meinerswijk	900	
5 Bemmelen-Oort	888	
6 Heteren-Melkweide	(500)	
Diverse locaties	4.789	
Totaal		24.120

Over de locatie Stadsblokken/Meinerswijk is overleg gaande tussen de rijksoverheid en de betrokken andere overheden in verband met het nieuwe kabinetsbeleid *Ruimte voor de rivier*. Als gevolg van de laatste overstromingen gaat de rijksoverheid niet langer akkoord met het bouwen van huizen in de uiterwaarden van de Rijn op deze locatie. Arnhem vindt het plan Stadsblokken/Meinerswijk van groot belang.

De ontwikkeling van de glastuinbouw in het KAN zal zich concentreren op twee gebieden. In het gebied Huissen/Bemmel (project Bergerden) is ruim 600 hectare gereserveerd voor bestaand en nieuw glasareaal rondom een bestaand veilingcomplex. Een tweede locatie bevindt zich bij Oosterhout en Kamervoort en omvat circa 200 hectare.

WERKLOCATIES

Het convenant omvat een lijst met locaties waarin de uitbreidingsbehoefte indicatief wordt aangegeven en ABC-labels zijn toegekend.

- A-locatie:** Omgeving CS/Arnhem, omgeving CS Nijmegen
- B-locatie:** Diverse locaties
- C-locatie:** Diverse locaties

Wat staat het KAN na het jaar 2000 te wachten?

Het KAN en het Projectbureau hebben groen licht gekregen om taken op grond van de Kaderwet uit te voeren. Bij de vervroegde evaluatie van het KAN, die verwoord is in *Bestuur op Niveau, het KAN!*, is positief gereageerd op de manier van werken, de projectmatige aanpak, de concrete producten en het tempo waarop een en ander tot stand is gekomen.

Het gebied zelf is unaniem voor voortzetting van de samenwerking, ongeacht de uitkomst van het kabinetsbeleid ten aanzien van de bestuurlijke vernieuwing. Bij de uiteindelijk vorm maakt het niet uit of dit nu een ROL heet of een Stadsprovincie. Principieel zou je moeten zeggen: we willen een eigen provincie worden, maar dat is onmogelijk in Den Haag. Hier speelt een bepaalde beeldvorming de boventoon. Zo is onder meer het beeld "Arnhem is toch tegen het KAN" ontstaan. Men is hier in grote mate zelf debet aan. De gemeente Arnhem heeft gesteld dat bij een keuze tussen een grootschalige herindeling of een provincie KAN, er gekozen wordt voor één grote gemeente Arnhem. Dit laat onverlet dat men inhoudelijk de komende jaren met het KAN blijft doorgaan.

Zelfs bij een grote stad moet er samenwerking zijn op het gebied van wonen en werken en verkeer en vervoer. Laat ons daarom maar een ROL blijven, over tien jaar zien we wel weer, met een nieuw kabinet.

*Redactie AGORA